

vergelijk tot stand kan brengen of een uitspraak zal doen, die rekening houdt met de billijkheid. Dit zou de beslissingen zeer bespoedigen.

In Indië heeft men behoefte aan iets om over te mopperen. Ik hoop, dat over eenigen tijd de belastingen aan de mopperaars geen vat meer geven.

H. J. VAN ARKEL

LITERATUUR

De Indische Ordonnantie op de Inkomsten- en Productenbelastingen door H. J. van Brink — de Bussy 1921.

Nota van Mr. M. W. F. Treub over de Inkomstenbelasting enz. van Naamlooze Vennootschappen enz. Uitgegeven door den Ondernemersraad voor Ned. Indië. Mouton & Co. 1922 (De lezing van deze Nota kan ik ieder belangstellende aanbevelen).

Critisch Antwoord op de belastingnota van Mr. Treub door J. L. Vleming Jr. Javasehe Boekhandel en Drukkerij Batavia 1922.

Nadere Beschouwing over de Indische Vennootschapsbelasting door Mr. M. W. F. Treub. Boekhandel Visser & Co. Weltevreden 1923.

Eenige artikelen in „De Taak” door J. van Gelderen in 1922 (De overdruk heb ik niet meer).

Het Indische Belastingvraagstuk door Mr. J. Gerritzen. Overdruk van Econ. Stat. Berichten Nos. 373, 374, 375, 378.

Eerste verslag van de Commissie tot Herziening van het Belastingstelsel in Ned. Indië.

Advies van den Ondernemersraad voor N.I. aan den Minister van Koloniën naar aanleiding van het Eerste Verslag. C. de Boer Jr. Helder 1924.

Verslag van de Commissie voor de Indische Vennootschapsbelasting, ingesteld bij Beschikking Min. van Koloniën 16/11 1923 No. 17. Alg. Landsdrukkerij 's-Gravenhage 1924.

De Progressieve Winstbelasting en het Nederlandsch-Indische Belastingvraagstuk. Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz. De Bussy Amsterdam 1923.

HET KAPITAALBEGRIJF BIJ PROF. POLAK

In het uitnemende proefschrift over „Eenige grondslagen voor de financiering der onderneming”, waarop in 1921 de Heer Polak den graad van doctor in de handelswetenschap aan de Nederlandsche Handels-Hoogeschool verwierf, komen eenige beschouwingen voor over het Kapitaalbegrip. Bij het zeer nauwe verband tusschen de algemeene theoretische economie en de bedrijfsleer of bedrijfshuishoudkunde ligt het voor de hand, dat naar éénzelfde begrip van kapitaal voor beide takken van weten wordt gestreefd. Mochten misschien bijzondere doeleinden in dit opzicht bijzondere eischen stellen, zoo zoude er, althans in abstracto, aanleiding kunnen wezen tot eenigerlei afwijking van „het” economisch kapitaalbegrip, mits de beoefenaar van de bedrijfsleer de wenschelijkheid van afwijking in het algemeen en van de door hem voorgestelde afwijking in het bijzonder zou weten aannemelijk te maken, zich consequent daaraan hield en dus zich voortdurend daarvan bewust bleef. Ik constateer met voldoening, dat de geachte schrijver niet van dergelijke meening is, dat veeleer zijn kapitaalopvatting en den algemeenen en den bijzonderen toets, dien theoretische economie en bedrijfsleer om beurten aanleggen, zal moeten doorstaan. Immers wil hij „trachten een begrip te ontwikkelen, dat, steunend op de bestaande theorieën, voor de technische uitwerking als grondslag kan dienen”, vgl. blz. 13. Dit verdient toejuiching, omdat het ten slotte toch wel een eenigszins hachelijk bedrijf zoude wezen, in zóó nauw verwante

vakken van een *verschillend* kapitaalbegrip uit te gaan. Wat in de *boekhouding* kapitaal heet is, wél beschouwd, steeds kapitaalsuuarde, waarvan het geenszins zeker is, dat de dragers dier waarde *per se* kapitaalgoederen in *economischen zin* zouden moeten zijn. Men kan immers zeer wel den grond kapitaalsuuarde toekennen (d.i. ruilbaarheid, via „kapitaliseeren” van de inkomsten, tegen echt kapitaal dat eenzelfde inkomen geeft), zonder daarom genoodzaakt te wezen dien grond als een kapitaalgoed aan te merken in de algemeene economische leer van voortbrenging en verdeling.

Het komt mij, in het belang van een verdere ontwikkeling der meeningen, wenschelijk voor, de beschouwingen van den geachten schrijver in zake het kapitaal-vraagstuk nader te onderzoeken, en ik kan aan de geneigdheid daartoe te minder weerstand bieden, waar ik, na herhaalde gezette overweging van zijn scherpzinnig en keurig betoog, geen reden heb gevonden tot wijziging van mijn eigen meening, dat n.l. *von Böhm-Bawerk* in het positieve gedeelte van zijn „Kapital und Kapitalzins” de tot heden best geslaagde oplossing heeft gegeven aan de beruchte strijdvraag.

De heer Polak geeft op blz. 21 van zijn Grondslagen de volgende begripsomschrijvingen — die hij volkomen terecht plaatst aan het *einde* van zijn begripsontwikkeling —: „Ik meen dus tot kapitaalgoederen te mogen rekenen *alle stoffelijke rijkdommen, voor zoover zij nog niet ten verbruik zijn opgenomen*. En als kapitaal beschouw ik de *individueele beschikkingsmacht over kapitaalgoederen*”. Gaan wij in groote trekken de redeneering na, die tot deze slotsom heeft gevoerd.

Het meest moet ons hier wel interesseeren het standpunt, dat deschrijver inneemt in de discussie tusschen *Clark*, den bekenden Amerikaanschen econoom, en *von Böhm*, omdat wij aldus den sleutel in handen krijgen tot *Polak's* eigen opvatting. Beginnen wij bij *Clark*.

In Chapter IX van zijn werk over „The Distribution of Wealth” zegt *Clark*, dat men moet onderscheiden tusschen „capital” en „capital-goods”. Wat is het verschil? In *Clark's* eigen woorden: „The most distinctive single fact about what we have termed capital is the fact of permanence. It lasts; and it must last, if industry is to be successful. Trench upon it — destroy any of it, and you have suffered a disaster. Destroy all that you have of it, and you must begin empty-handed to earn a living, as best you can, by labor alone. Yet you must destroy *capital-goods* in order not to fail. Try to preserve capital-goods from destruction, and you bring on yourself the same disaster that you suffer when you allow a bit of capital to be destroyed. Stop the machines in your mill that they may not wear out, wrap and box them in order that they may not rust out, and the productive action of your capital stops. What is more, the capital itself will also ultimately perish; for your machines will, in time, become so antiquated, that it will be impracticable to use them.” Hij vervolgt dan nog, dat kapitaalgoederen niet slechts *kunnen*, doch *moeten* worden vernietigd, zal bedrijvigheid succes hebben; en dat zij dit moeten, op dat kapitaal zelf kan blijven: „Seed-wheat must perish that wheat may abide. It is this idea of permanence” — aldus *Clark* — „that originally gave a name to the kind of wealth that is used for productive purpose, for it is the kind of wealth that is of such *capital*¹⁾, or vital, importance that it must always be kept intact.” Dit laatste argument zegt minder dan niets. Wat de oorspronkelijke beteekenis van kapitaal aangaat: deze is een (rente dragende) geldvordering²⁾, waarbij de gedachte aan „permanence”, zoo zij er al is, geheel op den achtergrond staat. En wat die „capital” importance betreft, ik ben, bij allen respect voor *Clark*, zoo vrij, daarin een „kapitale” grap te zien!

¹⁾ Ik cursiveer.

²⁾ Vgl. v. *Böhm*, Pos. Theorie, 4. Aufl. blz. 17.

Men noemt waarlijk niet iets kapitaal in de taal, omdat de door den *schrijver* in het begrip gelegde permanence door de spraakmakende gemeente van zoo „kapitale” *beteekenis* wordt geacht. Alleen wanneer de taal het *blijvend karakter* zelve „capital” had gedoopt, zou het argument iets beteekenen. Maar *Clark* smokkelt „capital” binnen bij „importance”, waarover de lezer gemakkelijk heenglijdt. Echter is b.v. mijn gezondheid en die van iedereen van „capital, or vital³⁾ importance” voor de betrokkenen! Waarom zou, in *Clark's* stelsel, de taal, lettende op *dit* belang, den kapitaals-naam niet „originally” aan gezondheid hebben gehecht? Dat komt nu eenmaal in *Clark's* kraam niet te pas, voor hem is de „permanence” van „kapitaal” belang, en nu annexeert hij a.h.w. de geduldige taal en het moeilijk te controleeren „oorspronkelijk” spraakgebruik voor *zijn* vooropgesteld kapitaalbegrip. Wanneer hier niet de wensch het vaderschap heeft van de gedachte ..... Het is duidelijk, dat aldus niets bewezen wordt, maar ook, dat wij met dezen *schrijver* een weinig voorzichtig moeten zijn en ons niet te gauw door hem moeten laten op sleeptouw nemen.

Wij weten nu wel ongeveer, wat *Clark* bedoelt. In een ander, later werk „Essentials of Economic Theory” van 1907⁴⁾ geeft hij het pakkende beeld van een waterval: de druppelen water volgen elkaar voortdurend op, telkens zijn het andere, maar de waterval blijft. Nu is er echter weer iets dat ons op onze hoede doet zijn. Want wat kan men één bladzijde verder in de „Distribution of Wealth” lezen? Op blz. 118 (uitgaaf van 1914) vind ik deze woorden: „The point of *sharpest*⁵⁾ contrast between capital and *most*⁵⁾ capital-goods, is, indeed, the permanence of the one, as compared with the perishability of the other. Land is the only kind of capital-goods that does not need to be destroyed, in order that the fund of wealth embodied in it may continue.” In dezen passus komt het woord „sharpest” voor, waardoor de aandacht wordt afgeleid van het feit, dat hetgeen volgt juist alle scherpte ontbeert. Ook daarover leest men gemakkelijk heen. Maar het geval is voor *Clark's* begripsvorming niettemin fataal. We worden eerst uitgenoodigd een onderscheiding — „the most distinctive fact, the point of sharpest contrast”! — te aanvaarden tussehen „capital” en „capital-goods”, op grond van „blijven” bij het één en „vergaan” bij het ander, en nu vernemen we zoowaar, dat voor maar even de heele categorie „land”, onderdeel van „capital-goods”, de vooropgeplaatste criteria niet gelden. Hoe onschuldig lijkt dat woordje „most” bij „capital-goods” in het boven aangehaalde, men is er waarlijk niet dadelijk op verdacht, dat daarmede het gansche „scherpe” verschil met één slag wordt opgeofferd. Wat blijft er van die beweerde scherpte heelemaal over, wanneer we dan hooren, dat „land” — excusez du peu — wel tot de capital-goods moet worden gerekend, maat toch „the fund of wealth embodied in it may continue.” Men voele goed den ietwat spijtigen toon, waarop dit gezegd wordt. Het is dan ook wel jammer voor *Clark*, dat de weerbarstige werkelijkheid zich niet gelieft te voegen naar zijn theoretische categorieën. De theoreticus *Clark*, die zoo gaarne de aansluiting bij de werkelijkheid zoekt, had zich dezen gang naar Canossa kunnen besparen. Men moet wel zeer bevangen zijn, wanneer men niet ziet, dat dergelijke „uitzondering”, wel verre van den regel te bevestigen, dezen te niet doet. „Land is the only kind of capital-goods .....”; hoe kan een ernstig geleerde, als prof. *Clark* buiten twijfel is, deze woorden rustig neerschrijven zonder tot zelf-inkeering in zake de houdbaarheid zijner constructie te worden genoopt?

En nu *von Böhm-Bawerk*. Terecht noemt de heer *Polak* hem een „consequenter Konkretist” dan *von Wieser*, die het kapitaal als „die Gesamtheit aller Kapitalgüter” heeft gedefinieerd.

³⁾ Zelfs in meerdere mate „vital” dan *Clark's* „idea of permanence”!

⁴⁾ Aangehaald bij *Polak*, t.a.p. blz. 9.

⁵⁾ Ik cursiveer.

Van *von Böhm* getuigt de *schrijver*, dat hij „bij de beschouwing van den „Inbegriff von Zwischenprodukten” steeds deze laatste en nimmer hun totaliteit in het oog vat.” De heer *Polak* voegt daaraan nog het volgende toe: „Dit kan hij echter alleen doen, doordat hij de kwestie van het blijvend inkomen zorgvuldig vermijdt, totdat hij het renteverschijsel heeft verklaard uit een steeds opvolgende reeks van ruilhandelingen. Kapitalisten zijn volgens hem „glückliche Besitzer eines Güterstocks, den sie für ihre momentanen persönlichen Bedürfnisse nicht brauchen. Sie vertauschen ihn also in irgend einer Form gegen Zukunftsware und lassen die in ihre Hand wieder zu vollwertiger Gegenwartsware ausreifen ..... Mit dieser wird der Handel erneuert, neue Rohstoffe, neue Arbeit gekauft, abermals in Gegenwartsgüter ausgereift, und so immert fort.” Tegen de opvatting van den heer *Polak*, dat *von Böhm* alleen concreetist kon blijven door de quaestie van het blijvend inkomen a.h.w. weg te doezelen — wat is „zorgvuldig vermijden” anders? — moet ik opkomen. En ook tegen hetgeen de geachte *schrijver* zegt over *von Böhm's* verklaring van de rente uit een steeds opvolgende reeks van ruilhandelingen. De zaak is m.i. deze. Waar *von Böhm* de theorie der kapitaalvorming bespreekt, geeft hij het bekende voorbeeld van een volkshuishouding met 10 millioen „arbeitskräftiger Personen”, dus een jaardotatie van oorspronkelijk productievermogen — afgezien van bodendienst, dien hij eenvoudigheidshalve elimineert — ten bedrage van 10 millioen arbeidsjaren. De kapitaalvoorraad van het volk is de vrucht van 30 millioen arbeidsjaren. En nu gaat *von Böhm* zeer gedetailleerd na, wat er gebeuren moet om het kapitaal, gegroepeerd, onderstellenderwijs, in 10 rijpheidsklassen en schematisch voorgesteld door 10 concentrische jaarcirkels, „im Beharrungszustand zu erhalten.”⁶⁾ Elk jaar wordt de laatste jaarcirkel rijp, vrucht van 10 millioen arbeidsjaren. Welnu, deze toestand blijft, aldus *von Böhm*, wanneer bedoelde arbeidsjaardotatie zóó wordt verdeeld, dat 4 millioen arbeidsjaren aan „Gegenwartsproduktion” worden besteed en de overblijvende worden ingelascht in de mindere rijpheidsklassen, terwijl de „ontvolkte” tiende opnieuw moet worden opgezet. In deze onderstelling blijven *kapitaal* en *inkomen constant*. En nu weet ik wel, dat *von Böhm* het geheele volksinkomen bespreekt, doch daarvan maakt het rente-inkomen deel uit. Niets noopt ons, aan te nemen, dat, terwijl het volksinkomen hetzelfde blijft, het rente-inkomen zou veranderen. Zoo heeft dan de concreetist *von Böhm* het geval, dat kapitaal *blijft* bij alle verandering of liever voorwaarts-schuiving van de rijpende jaarcirkels, opzettelijk behandeld en daaraan de conclusie verbonden van een gelijkblijvend volksinkomen, het rente-inkomen natuurlijk inbegrepen. Dat hij ook de conditiën voor Kapitaalsvermeerdering en -vermindering (interen) bespreekt, zij hier alleen volledigheidshalve gememoreerd. Het is echter typeerend voor *von Böhm*, dat de onderstelling van „Kapitaal im Beharrungszustande” hem geen oogenblik verleidt om de wereld der tastbaarheden te verruilen voor eene, waarin *Clark's* „permanence” zich zou kunnen thuis gevoelen.

En dan de door den heer *Polak* beweerde verklaring bij *von Böhm* van de rente uit een steeds opvolgende reeks van ruilhandelingen, gedocumenteerd door een citaat, dat hem in het gelijk schijnt te stellen. Ook deze voorstelling acht ik niet juist.

Natuurlijk, de rente komt voor in de ruilmaatschappij, doch dit te zeggen is iets anders dan haar daaruit te *verklaren*, als zoude haar beginsel dáár gelegen zijn! *von Böhm* weigert immers in de rente een „historisch-rechtliche” categorie te zien, hij vat haar veeleer op als een *economische* categorie, die niet afhankelijk is van een bepaalde maatschappelijke organisatie, doch in elken maatschappijvorm, ook den socialistischen, wordt aangetroffen en die zelfs bij *Robinson*, dus buiten alle maat-

⁶⁾ Vgl. Positieve Theorie, 4e druk, blz. 145 v.

schappelijk (ruil) verband zich vertoont en vertoonen moet.⁷⁾ De „drei Gründe” ter verklaring van het agio van tegenwoordig goed op toekomstig — de heer *Polak* weet het natuurlijk evengoed als ik — vallen geheel binnen het kader van de a-maatschappelijke subjectieve waardeleer. Nadat *von Böhm* het subjectief-waardeagio heeft ontleed, gaat hij dan later over tot het objectieve agio in een ruilmaatschappij, welk agio als prijs op dezelfde wijze tot stand komt als elke andere prijs: evenwichtsresultante van de op een markt elkaar ontmoetende subjectieve waardeschattingen. Het is juist het hoofdverschil met de Marxistische leer en met prof. *Sax*, dien ik hier in dit verband niet aarzel in één adem te noemen, dat deze, in tegenstelling tot *v. Böhm*, de rente alleen zien als vrucht der vrij-economische ruilmaatschappij, als verkeersverschijnsel.⁸⁾ De eenige, niet principiële, concessie, welke *von Böhm* inzake *Robinson* doet, is vervat in deze woorden: „nur freilich, dass mit dem Fortfallen des Tauschverkehrs der wichtigste Anlass, sich ziffermässig genaue Rechenschaft über die Grösse des Güterwerts zu geben, und damit fast die einzige Gelegenheit fortfällt, jenes gewis vorhandene Phänomen zur Beobachtung und Feststellung zu bringen.” Het moge zijn, dat de heer *Polak* de verkeerstheorie der rente — die dan echter los gemaakt moet worden van de, immers verkeerlooze, subjectieve waardebasis — aanhangt. hetgeen ik bij zulk een min-of-meer terloopse uitlating niet waag te beoordeelen: op *von Böhm* zal hij zich, naar wij zagen, niet mogen beroepen. De draagkracht van het door hem geciteerde reikt immers niet verder dan de ruilmaatschappij. Het renteverschijnsel echter is daartoe niet beperkt. En hoe weinig principeel die z.g. eeuwigheid van het kapitaal is, waarin juist *Clark* het wezen zoekt, blijkt nog wel hieruit, dat het verschijnsel van „permanence” wél tot de onderstellingen der vrije verkeershuishouding beperkt is. Want onmiddellijk op het citaat van den heer *Polak* doet *von Böhm* deze woorden volgen: ⁹⁾ „Dass ein Kapital „ewig” zinsen trägt, ist unter diesen Umständen eine sehr einfache Sache. Kein Gedanke an eine unerschöpfliche „produktive Kraft” des Kapitals, die ihm ewige Fruchtbarkeit sicherte; kein Gedanke an eine ewige „Nutzung”, die jahraus jahrein ein vielleicht längst untergegangenes Gut bis auf Ende der Tage abgeben könnte: sondern weil gegenwärtige Güter immer zu knapp im Vorrat sind, ist immer die Konjunktur für den Austausch gegen Zukunftsware günstig; und weil die Zeit immer vorwärts schreitet, wird die vorteilhaft eingehandelte Zukunftsware immer wieder zur Gegenwartware, wächst dabei in den vollen Gegenwartswert hinein, und gestattet zugleich ihrem Eigner, die allzeit günstige Konjunktur für Gegenwartsgüter immer wieder von neuem auszunützen.” Hier wordt dus het „eeuwige” rentenfonds op rekening gesteld van de ruilmaatschappij, niet echter het rentenfonds zonder meer. In de verkeershuishouding voert het commercieel beginsel vanzelf tot aanvulling van te-niet-gegane kapitaalagoederen uit de opbrengst der productie. Eer kan men immers niet spreken van een netto-opbrengst. Er komt nieuw voor oud kapitaal in de plaats en zoo vertoonen kapitaal en rente de *Clark*'sche permanence. Maar wanneer de ruilhuishouding ontbreekt, wanneer „der wichtigste Anlass” tot calculeeren wegvalt, dan blijkt duidelijk, dat de rente even vergelijkbaar is als het kapitaal, en dat voortgezet rente-inkomen alleen te danken is aan voortgezette kapitaalreproductie. Wanneer *Robinson* geen arbeidskracht in het heden vrijhoudt voor

„den dienst der toekomst”, anders gezegd: wanneer hij tegenover de kapitaalslijtage niet kapitaalherstel doet opwegen, zoo zal hij spoedig weer de kapitaallooze tobber zijn uit den tijd zijner schipbreuk. En nog duidelijker wordt wellicht het geval, wanneer wij denken aan den „Zins aus ausdauernden Gütern”. Een genotsgoed, een woonhuis b.v., een piano etc. etc. brengt een zuivere kapitaalrente op, doch, zooals vanzelf spreekt, is dit inkomen beperkt tot den levensduur van het betrokken goed. Bij eigen gebruik laat het genot zich niet in bruto en netto (de rente, gevonden door van de bruto-opbrengst het schijn-inkomen, de „Abnutzungsquote” af te trekken) splitsen: de rente bestaat er niet minder om, doch eindigt tegelijk met haar tijdelijken drager, het duurzaam genotsgoed. Bij verhuuring van het goed (ruilmaatschappij) komt weer de „permanence” voor den dag.

H. W. C. BORDEWIJK

(Wordt vervolgd)

UIT EN VOOR DE PRAKTIJK

Red.: A. H. GRONDEL, ABR. MEY, JAMES POLAK

In deze rubriek worden elke maand een of meer opgaven gepubliceerd, waarvan ieder abonné de uitwerking aan de redactie kan inzenden.

De oplossingen moeten vóór den 25sten der maand, volgend op die, waarin de opgave is gesteld, worden toegezonden aan den rubriekredacteur, wiens naam bij de desbetreffende opgave werd vermeld. Ze worden beoordeeld onder de initialen van den inzender (wiens naam en adres op het werk moeten zijn vermeld) of onder door hem te geven motto.

Op het couvert te schrijven „Oplossing”.

Het papier slechts aan een zijde te beschrijven. Losse vellen papier aan elkaar hechten.

Voor werkstukken welke men terugverlangt, gefrankeerd couvert bijvoegen.

Voor elke opgave worden punten gegeven (maximum 10). Hij of zij, die het hoogste aantal punten voor 6 uitwerkingen verkrijgt, ontvangt van den uitgever een boekwerk, betrekking hebbende op het vak. — Zij, die eenmaal een prijs ontvingen, blijven verder buiten mededinging.

(Uitwerkingen te zenden aan Abr. Mey, Heerengracht 508, Amsterdam)

OPGAVE No. 13 (afdeeling I)

Inrichting administratie van in- en verkoopcontracten bij koffie-importeur.

De firma *Johan Melchior & Co.* te Amsterdam, importeert Santoskoffie en Robusta-koffie en verkoopt die aan grossiers resp. grootere winkeliers in binnen- en buitenland. Voor de inkoop sluit zij groote contracten (1000—10.000 balen) af op levering met den overzeeschen collectievehandel, vaak met vrij lange levertermijnen (tot zes maanden toe, bij een contract wordt vaak op verschillende maanden afgeroepen). Ook voor de verkoop sluit zij regelmatig contracten met de grootere afnemers, echter loopen hier de termijnen zelden langer dan vier maanden. Het meereendeel der afnemers koopt bij kleinere partijen 50 tot 100 balen; orders komen op gewone wijze door reizigers binnen.

Bovendien koopt en verkoopt de firma beide koffiesoorten op de beurs, soms op directe levering (als zij voor de leveringsverplichting te kort komt wordt alleen gekocht, anders niet). Bij den afroep op de overzeecontracten geeft zij hare verpachtingsorders en weet dus welke boot en tot welk quantum zij wissel met cognossemten zal hebben te voldoen. Financiering

⁷⁾ Vgl. Positieve Theorie, 4e druk, blz. 437 en mijn critiek over *Robinson* als „rentetrekker” in „de Economist” van 1922.

⁸⁾ Vgl. *Sax* „Der Kapitalzins, Kritische Studien,” met zijn conclusie op blz. 97: „Aber eines ist sicher: Die Wirtschaft-*Robinson*'s kennt den uns geläufigen Zinsbegriff nicht.” Zie ook zijn „Viertes Kapitel: Auftreten des Zinses in der Privatwirtschaft” met de „Einschaltung: Der Zins ein Tauschgewinn,” blz. 98 v., 102—105.

⁹⁾ Positieve Theorie, 4e druk blz. 427/8.